

המקנא פרק ראשון סוטה

יב. תורה אור השלם

1. על פן היתה חבירו לבלב בן יפה חקניו לנחלה עד היום הזה יען אשר מלא אחרי יי אלהי ישראל: יהושע יד יד
2. ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים חללה ונצרה:

- דברי הימים א ד ה
3. ובני חללה נצרה ונצרה ואתן: דברי הימים א ד ז
4. ויצו פרעה לכל עמו לאמר כל הבן הילוד היארה תשליכוהו וכל הבת תחיו:

- שמות א כב
5. וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי:

- שמות ב א
6. ותגור אומר ויקם לך ועל דרךך נגה אור: איוב כב כח
7. מושבי עקרת הבית אם הבנים שמוהו הללו יקו: תהלים קיג ט
8. וישם אשת עמרם יוכבד בת לוי אשר ילדה אתה ללוי במצרים ותלד לעמרם את אהרן ואת משה ואת מרים:

- במדבר כו ט
9. ותתר האשה ותלד בן ותרא אתו כי טוב הוא ותצפנהו: שלשה ירחים: שמות ב ב
10. ויקרא אלהים את האור כי טוב ויקברל אלהים בין האור ובין החשך: בראשית א ד
11. ולא יכלה עוד הצפנו ותקח לו תבת גמא ותחמרה בחמור ובזפת ותשם בה את היכל ותשם בסוף על שפת דהאר: שמות ב ג
12. אחזו לנו שועלים שועלים קטנים מתבזלים ברימים וברמינו סודר: שיר השירים ב טו

עוונה שכל עוונה. שמתחילה חולית היתה כדקרי לה הכה יריעות [דה"א ד] ולקמן קרי לה נמי חללה [דה"א ג] ועוונה שעוונה כל בחורי ישראל מלשנא אותה: **והא מיסב נכבה**. כדכתיב ותמת עוונה ויחם לו וגו' [שם] אלמא איתמיה הו"א: לשם שמים. כגון זו שהיתה חולה ונשאה לשם שמים שבדק נחמיה אהרן ומשה ורעה אותם לדיקים ורוב בנים דומין לאחי האם בנ"ב בנש נוחלין [דף קי:]. ליריעות. בלי מואר אדמומית דמחמת חוליה

אחרים אומרים נולד כשהוא מהול. ומקשים מדקאמר ר"מ טוב שמו מכלל דאחרים לאו היינו ר"מ ובשלישי הוריות [דף יג:]. אמר דאסקיה לר"מ אחרים ובפ"ק דברכות [דף ט:]. בגמרא מלימתי קורין שמו בשחרית (י) אפליגו ר"מ ואחרים וא"ר שראה בקונטרס דרפת שמועות שקיבל מאליעש בן אציה קצעום בשם אחרים מפני שהיה שמו אחר אבל שאר שמועות קצעום בשמו ולא מסתברא דהא לרבי נתן אסקו יס אומרים ואית לך שכל שמועותיו קצעו כן ולר"מ נמי עשו כיוצא בו אלא נראה דלאחר דאסקיהו אחרים חזר בו ואמר נולד כשהוא מהול וכן צ"ל קמא דברכות י: **חמור** מבחיון וזפת מבפנים. פירש רבי בשם ר"ש בר קלוימוס

זה וזה בתוך המיצה והחמור היה מכסה את הזפת אבל מבחוץ לא יזפה שלא ריגישו כי הגומא דומה לקנה היאור ולא יבחינו המיצה בתוך קנה היאור: בשבילי

כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו ולבסוף אף על עמו גור וילך איש מבית לוי להיבן הלך אומר רב יהודה בר זבינא שהלך בעצת בתו תנא עמרם גדול הדור היה כיון (שראה שאמר) פרעה הרשע כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו אמר לשוא אנו עמלין עמד וגירש את אשתו עמדו כולן וגירשו את נשותיהן אמרה לו בתו אבא קשה גזירתך יותר משל פרעה שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקיבות פרעה לא גזר אלא בעוה"ז ואתה בעוה"ז ולעוה"ב פרעה הרשע ספק מתקיימת גזירתו ספק אינה מתקיימת אתה צדיק בודאי שגזירתך מתקיימת שנאמר ויתגור אומר ויקם לך עמד והחזיר את אשתו עמדו כולן והחזירו את נשותיהן ויחם לו מיבעי ליה א"ר יהודה בר זבינא שעשה (י) לו מעשה ליקוחין הושיבה באפריון ואהרן ומרים מרקדין לפניו ומלאכי השרת אמרו (ז) הבנים שמחה את בת לוי (אפשר בת מאה ושלשים שנה היא וקרי לה בת (דא"ר חמא בר' חנינא זו יוכבד שהורתה בדרך ולידתה בין החומות שנאמר (אשר ילדה אותה ללוי במצרים לידתה במצרים ואין הורתה במצרים א"ר יהודה) שנוולדו בה סימני נערות (ותתר האשה ותלד בן והא הות מעיברא ביה תלתא ירחי מעיקרא א"ר יהודה בר זבינא מקיש לידתה להורתה מה הורתה שלא בצער אף לידתה שלא בצער מכאן לנשים צדקניות שלא היו בפיתקה של חוה (ותרא אותו כי טוב הוא תניא ר"מ אומר טוב שמו ר' יהודה אומר טוביה שמו רבי נחמיה אומר הגון לנביאות אחרים אומרים נולד כשהוא מהול וחכמים אומרים בשעה (ש) שנוולד משה נתמלא הבית כולו אור כתיב הכא ותרא אותו כי טוב הוא ובתיב התם (י) וירא אלהים את האור כי טוב (ותצפנהו שלשה ירחים ללא מנו מצרים אלא משעה דאהדרה והיא הות מעיברא ביה תלתא ירחי מעיקרא (ולא יכלה עוד הצפנו אמאי תצפניה ותייל אלא כל היכא דהוו שמעי מצראי דמתילי ינוקא ממוזי ינוקא התם כי היכי דלישמעניהו ומעוי (בהדריה) דכתיב (אחזו לנו שועלים שועלים קטנים וגו') (ותקח לו תבת גומא מאי שנא גומא א"ר אלעזר (י) מיכן לצדיקים שממונם חביב עליהן יותר מגופן וכל כך למה לפי שאין (י) פושטין ידיהן בגזל רבי שמואל בר נחמני אמר דבר דך שיכול לעמוד בפני דבר דך ובפני דבר קשה ותחמרה בחמור ובזפת תנא חמור מבפנים וזפת מבחוץ כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע ותשם בה את הילד ותשם בסוף רבי אלעזר אומר ים סוף רבי שמואל בר נחמני אמר אגם

דיקא נמי דכתיב (י) הקניזי ש"מ עזובה זו מרים ולמה נקרא שמה עזובה שהכל עזובה מתחילתה הוליד והלא מינסב הוה נסיב לה א"ר יוחנן כל הנשוא אשה לשם שמים מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה יריעות שהיו פניה דומין ליריעות ואלה בניה אל תקרי בניה אלא בוגיה ישר שישר את עצמו שובב ששיבב את יצרו ואדרון שרדה את יצרו ואיכא דאמרי על שהיו (י) פניה דומין לורד ולאשחור אבי תקוע היו שתי נשים חללה וגערה אשחור זה כלב ולמה נקרא שמו אשחור שהושחרו פניו בתעניות אבי שנעשה לה כאב תקוע שתקע את לבו לאביו שבשמים היו שתי נשים נעשה מרים כשתי נשים חללה ונערה לא חללה ונערה הואי אלא בתחילה חללה ולבסוף נערה (י) ובני חללה צרת וצהר ואתנן צרת שנעשית צרה לחברותיה צהר שהיו פניה דומין כצהרים אתנן שכל הרואה אותה מוליך אתנן לאשתו (י) ויצו פרעה לכל עמו א"ר יוסי בר' חנינא אף על עמו גור ואמר ר"י בר' חנינא שלש גזירות גזר בתחילה אם בן הוא והמתן אותו (י) ולבסוף

כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו ולבסוף אף על עמו גור וילך איש מבית לוי להיבן הלך אומר רב יהודה בר זבינא שהלך בעצת בתו תנא עמרם גדול הדור היה כיון (שראה שאמר) פרעה הרשע כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו אמר לשוא אנו עמלין עמד וגירש את אשתו עמדו כולן וגירשו את נשותיהן אמרה לו בתו אבא קשה גזירתך יותר משל פרעה שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקיבות פרעה לא גזר אלא בעוה"ז ואתה בעוה"ז ולעוה"ב פרעה הרשע ספק מתקיימת גזירתו ספק אינה מתקיימת אתה צדיק בודאי שגזירתך מתקיימת שנאמר ויתגור אומר ויקם לך עמד והחזיר את אשתו עמדו כולן והחזירו את נשותיהן ויחם לו מיבעי ליה א"ר יהודה בר זבינא שעשה (י) לו מעשה ליקוחין הושיבה באפריון ואהרן ומרים מרקדין לפניו ומלאכי השרת אמרו (ז) הבנים שמחה את בת לוי (אפשר בת מאה ושלשים שנה היא וקרי לה בת (דא"ר חמא בר' חנינא זו יוכבד שהורתה בדרך ולידתה בין החומות שנאמר (אשר ילדה אותה ללוי במצרים לידתה במצרים ואין הורתה במצרים א"ר יהודה) שנוולדו בה סימני נערות (ותתר האשה ותלד בן והא הות מעיברא ביה תלתא ירחי מעיקרא א"ר יהודה בר זבינא מקיש לידתה להורתה מה הורתה שלא בצער אף לידתה שלא בצער מכאן לנשים צדקניות שלא היו בפיתקה של חוה (ותרא אותו כי טוב הוא תניא ר"מ אומר טוב שמו ר' יהודה אומר טוביה שמו רבי נחמיה אומר הגון לנביאות אחרים אומרים נולד כשהוא מהול וחכמים אומרים בשעה (ש) שנוולד משה נתמלא הבית כולו אור כתיב הכא ותרא אותו כי טוב הוא ובתיב התם (י) וירא אלהים את האור כי טוב (ותצפנהו שלשה ירחים ללא מנו מצרים אלא משעה דאהדרה והיא הות מעיברא ביה תלתא ירחי מעיקרא (ולא יכלה עוד הצפנו אמאי תצפניה ותייל אלא כל היכא דהוו שמעי מצראי דמתילי ינוקא ממוזי ינוקא התם כי היכי דלישמעניהו ומעוי (בהדריה) דכתיב (אחזו לנו שועלים שועלים קטנים וגו') (ותקח לו תבת גומא מאי שנא גומא א"ר אלעזר (י) מיכן לצדיקים שממונם חביב עליהן יותר מגופן וכל כך למה לפי שאין (י) פושטין ידיהן בגזל רבי שמואל בר נחמני אמר דבר דך שיכול לעמוד בפני דבר דך ובפני דבר קשה ותחמרה בחמור ובזפת תנא חמור מבפנים וזפת מבחוץ כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע ותשם בה את הילד ותשם בסוף רבי אלעזר אומר ים סוף רבי שמואל בר נחמני אמר אגם

דיקא נמי דכתיב קרא אחרינא. כי משתעי בכלל לא קריה בן קנז כדכתיב צעניאל [שופטים א] אלא הקניזי מאנשי ביתו ומגידוליו של קנז: **עוונה** שכל עוונה. שמתחילה חולית היתה כדקרי לה הכה יריעות [דה"א ד] ולקמן קרי לה נמי חללה [דה"א ג] ועוונה שעוונה כל בחורי ישראל מלשנא אותה: **והא מיסב נכבה**. כדכתיב ותמת עוונה ויחם לו וגו' [שם] אלמא איתמיה הו"א: לשם שמים. כגון זו שהיתה חולה ונשאה לשם שמים שבדק נחמיה אהרן ומשה ורעה אותם לדיקים ורוב בנים דומין לאחי האם בנ"ב בנש נוחלין [דף קי:]. ליריעות. בלי מואר אדמומית דמחמת חוליה

היתה ירקרקת: **בוגיה**. אלו שמות צעל שצנחה ועשאה מצויה כשאר נשים צנישוין וצנים ישר ושובב ואדרון (י) שיישר את עצמו. מלגעות את טעות המרגלים: **ששיבב** את עצמו. מענת. לשון הבת השוצצה (י) ויחמיה (לא) ויחמיה ומורדת. (י) והכי נמי קרי ליה מרד בקרא אחרינא על שם שמרד בעלם מרגלים (י) שרדה צינר. שהיה מסתמו לטעות עמנה: **ששחורו פניו**. שקבל עליו תעניות הרבה שינצל מעלם מרגלים: **שנעשה** לה כאב. להחמיק צה צרפואות ומזונות הצריכין לחולה: **שקעקע** את לבו לאציו ששמים. שלא להיות בעלם מרגלים: **חללה**. חולי: **ולבסוף נערה**. שנתרפאה מחליה וחזרה בתואר פנים כנערה: **ובני חללה**. ובניי חללה (י) שנצנית ומתרפאת משוכחין היו להיות צרת ואחר ואתנן: **נרה** לחברותיה. מתקנאות ביופיה: **מוליך אתנן לאשמו**. שהיה מתאווה למשכב נשים: **אף על עמו גור**. דרש רבי תנחומא (י) יוס שנוולד משה אמרו איצטגנינו היום נולד מושיען של ישראל ואין אנו יודעים אם מצרי הוא או יהודי ועמד וקיבץ כל עמו ונאמר מהן ליתן לו הנוולד צו ביום וגזר אף על עמו: **בסחילה והמתן אותו**. לא הושיב שומרים אלא סמך על המילדות: **פשוטיו**. שהושיב שומרים וקסדורין לדבר: **ולבסוף על עמו**. דפרשישית. וכיון שעבר היום ועדיין רואין איצטגנינוי שלא לקה העמיד הגזירה עד יוס שהושקל לאור: גדול הדור היה. והיו הכל נשמעין לדבריו: **על הזכרים ועל הנקיבות**. שלא יולידו לא זכר ולא נקיבה: **אלא צעולם הוה**. שנוולדים ומתים וחוזרים ומתים הן לעוה"ב. אחת גזרת צעולם הזה וצעולם הזה שכיון שאינם נולדים אינן באין לעולם הזה: **צת מאה ושלשים**. דכפרס ואחזל שנוולדה צירידתן למצרים וישראל עמדו שם ר"י שנה ומשנולד משה לא נתעבדו אלא פ' שנים כדכתיב ומשה בן שמונים שנה וגו' דצדס אל פרעה (שמות ז) ואותה שנה יאלו נמלא שעברו מירידתם עד שנוולד משה ק"ל שנה וכשהחזיר עמרם את יוכבד (י) היתה מעוברת ממשה כדאמרין לקמן בשמעתין: **דאמר רבי חמא**. בנש נוחלין (י) זו יוכבד. דפרטין של יורדי מצרים (י) אחת מואל שצעים חסר אחת ובכללן אחת אומר הבאה מצרימה שצעים (י) זו יוכבד שהשלימה מניין צניקתן לעיר: **סימני נערות**. חזרה לימי עלומיה בצאורת כנשים ובתואר פנים ופשטו הקמטים: (י) והיא הוה מעיברא ציה תלתא ירחי מעיקרא. מקמי דאהדרה כדלקמן: **מקיש לידתה וכו'**. לא נכתב הריון זה

אלא לדרוש כך: **בפיתקה של חוה**. בגזר דין שלה ושטר גזירות קללתה דעצבון והריון: **הגון לנביאות**. ראתה צרות הקודש שעמית (להיות הגון) לנבואה: **ותצפנהו שלשה ירחים**. שלשה חדשים יכלה להצפיו שלא הלכו המצרים לצדוק אחריה אלא לסוף תשעה חדשים משחזרה והיא הוה מעיברא ציה תלתא ירחי מעיקרא ומהכא נפקא לן: **אמאי הצפניו וסינל**. מאחר שצפון צמחמים היה כדכתיב ותצפנהו מה יש לה לאלא: **ומעוי הסם**. ואעפ"י שם ודרך מיוק לצעוק כששומע קול מיוק חצירו: **אחזו לנו שועלים**. צת קול אומר למי הים אחזו לנו שועלים הקטנים (י) המבזלים את הכרמים בהיותם סמדר צעוד הפרי קטן: **שחציו עליהן ממון**. שדמיו מועטין ואף על פי שהיה משתמר גופו ויכר בשל עשין שקשים ומקיים: **דבר נד**. צוה הוא משתמר פיה מן הכל לפי שדבר הקשה כשהמים מוליכין אותו בחוקה (י) הוא נתקל והוא נישוף ונשבר אבל דבר קל נתקל ונזדקר צאבן לאחוריו: **ריח רע**. של זפת: **אגם**

הגהות הב"ח

- (א) רש"י ד"ה צת מאה וכו' את יוכבד כבר היתה: (ב) ד"ה אחזו וכו' הקטנים שהיו מחבבים: (ג) ד"ה דבר כך וכו' והוא נתקל בחלן הוא נישוף ונשבר אבל דבר כך נתקל ונזדקר לאחוריו: (ד) תוס' וכו' אחרים וכו' אפליגו ר"מ: (ה) עין צניק דבר קל דף ג' בתוס' ד"ה מלך מלך: (ו) שם מלך מלך וכו':

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ששיבב את עצמו בו' וה"ל קרי ליה סדר. דה"ה ד' יח:

מוסף רש"י

וקרי לה בת. אשה הוה ליה למינסב. ומנלן דבת מאה ושלשים ירחי דא"ר חמא בר' חנינא זו יוכבד כו'. וכת לוי דקאמר קרא היינו צת לוי ממש. כמו של לוי, והא דלא קחשיב לה צהריה לפי שאף באה לנשים אלא כנען אמה ולדתה בין החומות, כלומר בתוך מצרים, ומשה דקאמר בדרך גבי הורתה, קאמר נמי בין החומות גבי לידתה (רשב"ם ב"ב קכב). אשר ילדה. קרא ימירא הוא דהא כבר כתיב בן לוי (שם קכב). לידתה במצרים. כשננסבו לתוך החומה לידתה והיא השלימה מנין שצעים (במדבר כו ט). אלא משעה דאהדרה. שמו לה המצרים מיום שהחזרה והיא ילדתו לשמה חדשים ויום אחד, שהולדת לשבעה יולדת לתקועין והם דקרו אחריה לנאק תשעה (שמות ג א).